

Öfversikt

af Sätra Brunns topografi, upptagande de huvudsakligaste förändringar, som förekommit inom Brunnsområdet från brunns uppkomst till närvarande tid.

Enligt första kartan (af omkring 1720)	Enligt andra kartan (af 1796)	Enligt tredje kartan (af 1820)	Enligt fjärde kartan (af 1868)	Enligt femte kartan (af 1913)
1. <i>Brunnhuset</i> , det första, uppfördes af D:r ELFVING (betecknad med A). 1741 (bet. med 1).	1. <i>Brunnhuset</i> , det andra, uppfördes af D:r WOLFF ma. 1741 (bet. med 1).	1. <i>Brunnhuset</i> , det samma.	1. <i>Brunnhuset</i> , det samma.	1. <i>Brunnhuset</i> , det samma.
2. <i>Kyrkian</i> , den första, byggdes af D:r ELFVING mellan 1705—1708 af sammanskjutna medel (med B).	2. <i>Kyrkian</i> , den andra, uppfördes af D:r SUDRÉN 1760 (med Nr. 5).	2. <i>Kyrkan</i> , den samma.	2. <i>Samlings- och Läse-lokal</i> för medelklassen.	2. <i>Gymnastiklokal</i> , sedan 1878.
3. <i>Alléen</i> (Fruentimbrets alléen) från brunns huset till Sättränsen i S. V. (med C).	3. <i>Alléen</i> , var äfven nu allé.	3. <i>Alléen</i> , ännu allé.	3. <i>Allén</i> , med träd ännu å ömse sidor.	3. <i>Öppen väg</i> , ett och annat träd kvarstår på S. sidan, obekant när allén försvann.
4. <i>Stora Allén</i> (med D) från brunns huset söder ut till <i>Pyramiderna</i> . Den »par-tingar (parterrer)», som betecknas med parter eller »rondal» an-	4. <i>Stora Allén</i> , på samma förut med utvidg. samma parterrer).	4. <i>Stora Allén</i> , lika som förut. På den första par-terren stod nu majstången.	4. <i>Stora Allén</i> : här äro utvidgningarne (parterrer) borttagna. Där den i:a parterren låg, befann sig nu mellan tiden varit sanda-	4. <i>Flemmingallén</i> kallas densamma nu. De forna i:a parterrerne, som under mellantiden varit sanda-

1913

1868

1820

1796

Enligt första kartan	Enligt andra kartan	Enligt tredje kartan	Enligt fjärde kartan	Enligt femte kartan
<p>E, var gräsbeväxt och användes för dansande.</p> <p>5. <i>Brudgumsallén</i> (bet. med F), som löper från st. landsvägen till »Pyramiderna». Alléns längd 546 fot.</p> <p>6. <i>Brudallén</i> (Cavaljerallén), från brunnsuset till Brudkällan (med G).</p> <p>7. <i>Badstugan</i> (med H). Det första hus, som uppfördes af SKRAGGE, antagl. redan 1700.</p> <p>8. <i>Segerkällan</i> (med I), som fick sitt namn af slaget vid Narva, stod bredvid bastun. I början stod pumpnrättning vid källan.</p>	<p>5. <i>Brudgumsallén</i>, på densamma tillkommit med 3). stället bommar.</p> <p>6. <i>Brudallén</i>: Grindarne äro nu borta, i deras ställe grindar tillkommit vid kyrkan.</p> <p>7. <i>Finnes ej mera</i>, i stället en liten öppen plats med en smal väg till allén.</p> <p>8. <i>Finnes ej</i>.</p>	<p>5. <i>Brudgumsallén</i>. Grindar finnas ej mera, men i stället bommar.</p> <p>6. <i>Brudallén</i>: Grindarne äro nu borta, i deras ställe grindar tillkommit på sidalléerna.</p> <p>7. <i>Badstugplatsen</i>, platsen och den lilla vägen äro förut, endast att upptagits till Stora allén.</p> <p>8. <i>Finnes ej</i>.</p>	<p>kägelbanan, som flyttades från Persparken.</p> <p>5. <i>Brudgumsallén</i>. Även bommarne borttagna. I denna ut. allé stod bredvid källan en flyttad under mellantiden till träfigur, föreställande <i>Æscu-Olofsparken</i>. Försvann mot slutet af 18-hundratalet.</p> <p>6. <i>Brudallén</i>, som förut, utom att korsen äro borttagna.</p> <p>7. <i>Badstugplatsen</i>, som förut, endast att upptagits till Stora allén.</p> <p>8. <i>Segerkällan</i>, den nya, ä ä annan plats, utmed Stora allén, ungefär på dess midt.</p>	<p>äro nu åter gräsbeväxta.</p> <p>5. <i>Brudgumsallén</i>, som förut, borttagen, mellan tiden till <i>Æscu-Olofsparken</i>. Försvann mot slutet af 18-hundratalet.</p> <p>6. <i>Brudallén</i>, som förut, med den skillnad, att en stor del af de gamla träden fallit och nya intagit deras plats.</p> <p>7. <i>Badstugplatsen</i> kallas af folket »Britas ro».</p> <p>Inlägnaderna äro numera ståtliga träd.</p> <p>8. <i>Segerkällan</i>, som ä ä annan plats, utmed Stora allén, har allmänheten förväxlat denna nya källa med den ursprungliga Segerkällan.</p>

<p>9. <i>Brudkällan</i> (med K). Antagl. blott en öppen tunna. Den upptogs af SKRAGGE 1705. Hit flyttades inrättningen från Segerkällan.</p>	<p>9. <i>Brudkällan</i>, som förut men har <i>ett litet badhus</i> tillkommit i hörnet af Brudallén o. n. v. Olofsallén. Det kallades »<i>Fattigbadhus</i>», uppfördes 1817, hade ingen badstus blott en pannmur o. i rum för i badkar, som användes för III. kl:s patienter.</p>	<p>9. <i>Brudkällan</i>, nu en öfverbyggt, endast i öppet kar med gallar öfver. Badhuset är borta liksom pumpinrättningen. De refvos i början af 1850-talet af GLAS.</p>	<p>9. <i>Brudkällan</i>, som förut; sedan rätt länge tillbaka stod bakom källan, vid den stora almen, en 4 meter hög träställning föreställande en <i>Urna</i> målad i gråhvitt. — På afstånd tog den sig naturligt ut. Borttogs på 1890-talet.</p>
<p>10. <i>Brudberget</i>. Dess historia okänd.</p>	<p>10. <i>Brudberget</i>.</p>	<p>10. <i>Brudberget</i>. En omtyckt tillflyktsort för promenerande.</p>	<p>10. <i>Brudberget</i>, i enlighet med föregående karta. På denna är äfven <i>Ögonkällan</i> utsatt, som i forna tider mycket användts.</p>
<p>11. <i>Stora landsvägen</i> (bet. med L). I gamla tiden belagd med kafvelbroar från Broarne till Trefaldig-hetskällan. På vägens norra sida var en gårdsgård, o. af grindar funnos midt för arne och »Fahlströms».</p>	<p>11. <i>Stora landsvägen</i> (bet. med L). Tillkommit af gårdsgård tillkommit söder om vägen.</p>	<p>11. <i>Stora landsvägen</i>. Lika smutsig som antagl. De 2 milstolparne alla tagna på 1840-talet o. ersattes med 1 af sten.</p>	<p>11. <i>Stora landsvägen</i>. Lika smutsig som antagl. De 2 milstolparne alla tagna på 1840-talet o. ersattes med 1 af sten.</p>
<p>12. <i>Hospitalet</i> (med I) låg ungefär där nuvarande Lazarettet är beläget.</p>	<p>12. <i>Fattighuset</i> kallas för nu dess benämning.</p>	<p>12. <i>Lazarettet</i> ligger nu på denna plats, byggdes af GLAS på 1850-talet.</p>	<p>12. <i>Lazarettet</i> i enlighet med föregående.</p>

Enligt första kartan	Enligt andra kartan	Enligt tredje kartan	Enligt fjärde kartan	Enligt femte kartan
13. En byggnad (betecknad med N:r 2).	13. <i>Fattighus för Qvinnor.</i>	13. <i>Qvinnas fattigstufva</i> kallas det nu.	13. <i>Fattighus för kvinnor.</i>	13. <i>Handelsbod</i> , ombyggt des härtill af HENSCHEN.
14. <i>Apotek</i> (med N:r 3).	14. <i>Icke utmärkt</i> till hvad det användes.	14. <i>Lika så här.</i>	14. <i>Finnes ej mer.</i>	14. <i>Lika så.</i>
15. <i>Matsalen</i> (med N:r 5).	15. <i>Icke utmärkt</i> för hvilket ändamål.	15. <i>Icke heller här angrifvet</i> för hvilket ändamål.	15. <i>Handelsbod.</i>	15. <i>Skräddarverkstad</i> å öfre botten, å den nedre <i>kafé</i> med <i>brödförsäljning</i> .
16. <i>En byggnad med 4 rum</i> (med N:r 6).	16. <i>En enda lång byggnad.</i>	16. <i>Västra landsvägsflygel.</i>	16. <i>Västra landsvägsflygel.</i>	16. <i>Västra landsvägsflygel.</i>
17. <i>Ett kök o. en byggnad med 3 rum</i> (med N:r 7 o. 8).	17. <i>En enda lång byggnad.</i>	17. <i>Östra landsvägsflygel.</i>	17. <i>Östra landsvägsflygel.</i>	17. <i>Östra landsvägsflygel.</i>
18. <i>En byggnad med 3 rum</i> (med N:r 4).	18. <i>Icke utmärkt</i> för hvad ändamål.	18. <i>Beljüntrum.</i>	18. <i>Försunnnet.</i>	18. <i>Finnes ej mer.</i>
19. <i>Porten</i> till Brunnsgården (med N:r 9).	19. <i>En grind.</i>	19. <i>Ett kors.</i>	19. <i>Öppen passage.</i>	19. <i>Öppen passage.</i>
20. <i>En byggnad med 3 rum</i> (med N:r 10).	20. <i>Ej utmärkt</i> för hvad ändamål.	20. <i>Landshöfvingebygnaden.</i>	20. <i>Landshöfvingebygnaden.</i>	20. <i>Landshöftingebygnaden.</i>
21. <i>Fängelset</i> (med N:r 11).	21. <i>Försunnnet.</i>	21. <i>Finnes ej mer.</i>	21. <i>Som föregående.</i>	21. <i>Som föregående.</i>

22. <i>En byggnad med 2 rum</i> (med N:r 12).	22. <i>Stora matsalen</i> . Ingången från brunnsgården. Det är okänt, när husets inredning ändrades till 1 rum.	22. <i>Nya matsalen</i> . Ingången från brunnsgården.	22. <i>Matsalen</i> . Ingången från parken.
23. <i>Två rön kalla kallare</i> (med N:r 13).	23. <i>Ej betecknad</i> .	23. <i>Huset antagligen riven</i> .	23. <i>Finnes ej</i> .
24. <i>En byggnad öfver kallare</i> (med N:r 14).	24. <i>Ej utmärkt för hvad ändamål</i> .	24. <i>Sabnas</i> .	24. <i>Sabnas</i> .
25. <i>En bod</i> (med N:r 15).	25. <i>Bod</i> .	25. <i>Bod</i> .	25. <i>Boden riven och ombyggd till Fristaden</i> .
26. <i>Traktörens kök och byggnad</i> (med N:r 16).	26. <i>Lilla matsalen o. kökbyggnaden</i> .	26. <i>Traktörbyggnaden</i> .	26. <i>Köket och 2:dra klass matsal, tillbyggda</i> .
27. <i>Kommissariens huss</i> (med N:r 18).	27. <i>En gårdesgård</i> .	27. <i>Sabustånd</i> .	27. <i>Sabustånd, användes ej</i> .
28. <i>En kök</i> (med N:r 17).	28. <i>Aterfines ej</i> .	28. <i>Ej heller här</i> .	28. <i>Lika så</i> .
29. <i>Bergvädet Lybeckers hus</i> (med N:r 19).	29. <i>Ej angifvet för hvilket ändamål</i> .	29. <i>Brunnsmästarebyggnaden</i> .	29. <i>Apotek, med 1 rum</i> .
30. <i>Ett kök</i> (med N:r 20).	30. <i>Klockhuset</i> .	30. <i>Klockhuset med biljard å nedre botten, å öfre å rum att hyra</i> .	30. <i>Klockhuset med Biljard stad för de med. studerande och massagerum</i> .
31. <i>En byggnad</i> .	31. <i>En byggnad öfver kallare</i> .	31. <i>Källarbyggnaden</i> .	31. <i>Källarbyggnaden: 4 rum å öfre botten för kökspersonalen</i> .

1913

1868

1820

1796

Enligt första kartan	Enligt andra kartan	Enligt tredje kartan	Enligt fjärde kartan	Enligt femte kartan
32. <i>Häradshöfving v. Düings byggnad</i> , där bredvid kök och därunder källare (med N:r 22 o. 23).	32. <i>Bostäder</i> , antagl., ej angifvet för hvilket ändamål, en liten klädbod.	32. <i>Bergét</i> , där bredvid klädboden nu <i>Nattvaktens bostad</i> till på 1880-talet.	32. <i>Bergét</i> med 2 rum,	32. <i>Bergét</i> med boden — köksbyggnaden rifven, källaren en grönskande kulle.
33. <i>Statskommisariens Rudenhjelm's byggnad</i> (med 24 o. 25).	33. <i>Byggnaden</i> finnes kvar; boden är iskällare.	33. <i>Byggnaden ej angifven</i> ; där boden stod, synes vara vagnslider o. stall.	33. <i>Iskällare</i> .	33. <i>Fristaden</i> är uppförd på denna plats 1908 af FRIBERGER.
34. <i>Räntmästare Waltar's byggnad med 2 flyglar</i> (med N:r 26).	34. <i>Byggnadskomplex</i> ; ej angifvet till hvad ändamål.	34. <i>Mathiesens</i> , flyglarna kallades » <i>Mathiesens östra o. västra</i> ».	34. <i>Backen</i> benämnes det nu, västra flygeln <i>Prestkammaren</i> .	34. <i>Mathiesens</i> . Byggnaden användes till olika ändamål. <i>Prestkammaren</i> behåller sitt namn.
35. <i>Assessor Adalheims byggnad o. kök</i> (med N:r 27).	35. <i>Lugnet</i> kallas det nu; dessutom har tillkommit en byggnad 50 meter NV härom, som ätven kallas <i>Lilla Hagen</i> .	35. <i>Hagen</i> , tillökad med gamla <i>gen</i> benämndt. — Hagen började delvis rifvas 1870. af PETTERSSON. Försvann helt o. hållet 1898.	35. <i>Doktorns</i> , ätven <i>Hagen</i> benämndt. — Hagen fördes på denna plats 1903 af PETTERSSON.	35. <i>Societetshuset</i> uppfördes på denna plats 1903 af PETTERSSON.
36. <i>En lada</i> (med N:r 28). Obekant, om denna lada refs eller ombyggdes o. till » <i>Nybygget</i> ».	36. <i>Nybygget</i> , innehöll ett större hus med 1 flygel kallas här Befjentbostad.	36. <i>Nybygget</i> . Flygeln kallas här Befjentbostad.	36. <i>Nybygget</i> , lika som förut, ännu har platsen fått o. vara orörd.	36. <i>Nybygget</i> . Flygeln förstnämnda flyttades till Skogsbo, köket okändt hvad dess öde blef.

<p>37. <i>Broarne</i> (med Nr 29). Anagl. den äldsta byggnaden inom Sättra råde. Till gården hörde <i>2ne flyglar, öster o. väster</i> om hufvudbyggningen. Midt emot <i>dersamma</i> en gård med en grind. Utmed gården mot väster var en trädgård i fransk stil.</p>	<p>37. <i>Broarne</i>. V. flygeln kallas nu »<i>Lilla Broarne</i>». Grindarne borta, äfven den vid vägen.</p>	<p>37. <i>Broarne</i>. Lika som föregående. Egendomligt, att under den tid som för-lupit ingen åtgärd vidtagits för att återskapa trädgården. Traditionen hade bort mana stånd i mera blygsam stil. Äfven den är igenlagd.</p>	<p>37. <i>Broarne</i>. Som förut, ännu orört. På 1890-talet gjordes ett försök af HENSCHEN att anlägga en trädgård, som äfven kom till stånd.</p>
<p>38. <i>Presidenten Fahls ströms byggnad, kök och källare</i>, uppförda af honom i början af 1700-talet.</p>	<p>38. <i>Biskopsgården</i> i samma skick som föregående.</p>	<p>38. <i>Biskopsgården</i>. Lika som förut.</p>	<p>38. <i>Biskopsgården</i>. Den enda förändringen är, att verandor uppsatts på 2:e af byggnaderna.</p>
<p>39. <i>En lada</i> strax NV om Brunns huset.</p>	<p>39. Finnes ej mer.</p>	<p>39. Finnes ej.</p>	<p>39. Finnes ej.</p>
<p>40. <i>Broarne äng</i>. Hela terrängen norr om stora landsvägen från franska trädgården västerut till »Landshöfdingens».</p>	<p>40. <i>Vretarne</i>, som nyttjas af Brunnsmästaren till stog.</p>	<p>40. <i>Afzeltiska parken</i>, nu uppväxt med stora träd.</p>	<p>40. <i>Persparken</i> har nu del af de gamla träden äro utgallrade.</p>
<p>41. <i>Lindarne</i> använda till slätter.</p>	<p>41. <i>Lindarne</i> till samma ändamål.</p>	<p>41. <i>Lindarne</i> lika med föregående.</p>	<p>41. <i>Lindarne</i> fortfarande detsamma.</p>

Enligt första kartan	Enligt andra kartan	Enligt tredje kartan	Enligt fjärde kartan	Enligt femte kartan
42. <i>Odagliga berg</i> , stembunden mark, delvis skogsbeväxt, N. o. NO om Broarne.	42. <i>Af samma natur</i> som förut.	42. <i>Terrängen vid Broarne</i> af samma natur som förut. Norr om <i>Nybyggd</i> mera parknatur.	42. <i>Terrängen</i> som föregående.	42. <i>Skogsmark</i> numera utom de platser, som blifvit bebyggda.
43. <i>En Hage</i> vid <i>Biskopsgården</i> mellan stora landsvägen och <i>Brudallén</i> .	43. <i>Kuddammarne</i> , tvänne stycken, lägo nu i denna hage.	43. <i>Kuddammarne</i> .	43. <i>Dammarne borttagna</i> .	43. <i>Äng</i> .
44. <i>Icke angifvet</i> på kartan af hvad slags natur.	44. <i>Sidland</i> beväxt med småskog.	44. <i>Plats för kyrkbygnad</i> utstakad i denna terräng.	44. <i>Gymnastiken</i> uti en ladubyggnad, läg på denna af plats.	44. <i>Engelsk park</i> anlagd af HENSCHEN.
45. <i>Ej angifvet</i> å kartan af hvad slags natur.	45. <i>Hamp</i> och <i>Källänd</i> framför <i>Lugnet</i> .	45. <i>Platsen</i> äfven nu beväxt på samma sätt.	45. <i>Gräsvall</i> .	45. <i>Gräsvall</i> med gångar.
46. <i>Ej angifvet</i> å kartan af hvad slags natur.	46. <i>Bergbunden mark</i> beväxt med skog.	46. <i>Huslängor</i> ligga nu på denna plats.	46. <i>Stall och uthuslängor</i> .	46. <i>Bergabo och Hertigflygeth</i> äro nu här uppförda.
47. <i>Badhuset</i> , det första efter <i>Badstun</i> , som uppfördes af <i>ELFVING</i> .	47. <i>Badhuset</i> , detsamma, då och då reparerat.	47. <i>Gamla Badhuset</i> , som kallades, uppfördt o. hopsett af gamla hus af <i>ARZELIUS</i> .	47. <i>Nya badhuset</i> uppfördes af <i>GLAS</i> på 1850-talet, samma, som <i>GLAS</i> uppförde, men tillbyggt o. förändradt.	47. <i>Gamla Badhuset</i> , det första efter <i>Badstun</i> , som uppfördes af <i>ELFVING</i> .
48. <i>En öppen inhägnad</i> <i>Plats</i> midt emot <i>Fahlströmska</i> komplexet.	48. <i>Stall och vagnsläder</i> .	48. <i>Vagnsläder med stall</i> .	48. <i>Stall</i> . <i>Vagnsläder</i> är borttaget.	48. <i>Läder</i> , där allmogeen om söndagarna sätta in sina hästar. Tillkom 1886.

Enligt andra kartan	Enligt tredje kartan	Enligt fjärde kartan	Enligt femte kartan
<p>49. <i>Conversationsalen</i>, uppfördes 1762 af <i>Stårén</i> till Herrskapens samlingsrum.</p> <p>50. <i>Brunnsapoteket</i>.</p> <p>51. <i>Ladugårdshus</i>, tvenne hus.</p> <p>52. <i>Rådsbyggnaden</i>.</p> <p>53. <i>Klensmedja</i>.</p>	<p>49. <i>Brunns Salén</i>, fortfarande samlingsrum och läsrum för Herrskapen.</p> <p>50. <i>Apotek med kamrerarens rum</i>.</p> <p>51. <i>Fåhus</i> det ena, <i>Stall</i> det andra.</p> <p>52. <i>Rådsbyggnaden</i>.</p> <p>53. <i>Klensmedjan</i> förflyttad mera norrut.</p>	<p>49. <i>Salongen</i>. I:a klassens samlings-, läs- och danssalong.</p> <p>50. <i>Kamrerarekontor</i> samt i gästrum.</p> <p>51. <i>Stallgården och Ladugården</i>.</p> <p>52. »<i>Riksrådets</i>».</p> <p>53. <i>Klensmedjan</i> å samma plats.</p>	<p>49. <i>Samlings- och Lässalong för I:a klassen</i> till 1903, då den övergick till <i>2:dra klassens brunns-gäster</i> och tudelades.</p> <p>50. <i>Kamrerarekontor</i> samt i gästrum.</p> <p>51. <i>Bortrifna</i> under <i>HENSCHENS</i> tid.</p> <p>52. »<i>Riksrådets</i>».</p> <p>53. <i>Klensmedja</i>.</p>
Enligt tredje kartan	Enligt fjärde kartan		Enligt femte kartan
<p>54. <i>Alla nödvändighetshusen</i> hafva här ett gemensamt N:r å kartan, som på den föregående af 1796.</p> <p>55. <i>Brunnsmeden tillhörig byggnad</i>.</p> <p>56. <i>Badar</i>, tvenne, den ena <i>Badmästarens</i>, den andra <i>smedens</i>.</p>	<p>54. <i>Nödvändighetshus</i>, här och hvar ända.</p> <p>55. <i>Bolins</i>.</p> <p>56. <i>Badarne</i>, desamma.</p>	<p>54. <i>Nödvändighetshusen</i>, borttagna en del, äfven tillökade med nya hus.</p> <p>55. <i>Badmästare Bolins bostad</i>.</p> <p>56. <i>Lika så</i>.</p>	

1820
1868
1913

Enligt tredje kartan	Enligt fjärde kartan	Enligt femte kartan
<p>57. <i>Vagnstäder och stall</i> på platsen mellan nuvarande Bergabo och Björnbo.</p> <p>58. <i>Tullsta</i>, så kallat därför att huset köptes och flyttades från Tullsta by i Kila s:n. I södra delen af huset var <i>Fängelset</i> inrymdt.</p> <p>59. <i>Lilla Torpet</i>, 1 våning.</p> <p>60. <i>Stora Torpet</i> med en kål- eller hampegård framför och där bredvid en källa (källan fanns på 1796 års karta). 2-våningshus.</p> <p>61. <i>En plan utstakad</i> för en <i>nybyggnad</i> vid Torpen 20 alnar norr om Stora Torpet i skogsbrynet.</p> <p>62. <i>Lusthuset med kägelbanan</i> i Afzeliska parken.</p> <p>63. <i>Plan för nybyggnad</i> mellan Hagen och Lusthuset, utstakningen å den s. k. <i>Traskolan</i>.</p> <p>64. <i>Rumormästare Enkan Stina Carlsdotters byggnad</i>.</p>	<p>57. <i>Stallgården</i>, där både vagns- och ridhästar intogs.</p> <p>58. <i>Gästgården</i>. Fängelset som sådant borttogs under GLAS tid.</p> <p>59. <i>Lilla Torpet</i>. 1 våning.</p> <p>60. <i>Stora Torpet</i>, 2-våningshus.</p> <p>61. <i>Mellan-Torpet</i>. Alla dessa 3 hus gå här under benämningen »<i>Torpen</i>».</p> <p>62. <i>Lusthuset</i> användes under hela GLAS' tid som förut; <i>Kägelbanan</i> åter flyttades till Stora Allén, till dess första rondal.</p> <p>63. <i>Park</i>.</p> <p>64. <i>Rumormästare Zetterströms 3:ne byggnader</i>, å denna karta och plats, tillhörde anlagl. ZETTERSTRÖM.</p>	<p>57. <i>Brunnsmästarebostaden</i> uppförd af HENSCHEN.</p> <p>58. <i>Gästgården</i>, numera bostad, dels för f. d. brunnens tjänare, dels för tjänstförrättande personal, samt upplåtes äfven till brunnsgäster.</p> <p>59. <i>Lilla Torpet</i>, moderniseradt af HENSCHEN.</p> <p>60. <i>Stora Torpet</i>, 2-våningshus, gräsplan numera framför huset i stället för källand. — Källan finnes kvar.</p> <p>61. <i>Mellan-Torpet</i> fanns kvar ända till PETERSSONS tid, som borttogs detsamma, till stor förlust för Sättra i flera afseenden.</p> <p>62. <i>Lusthuset</i> fick stå kvar till i:a åren af PETERSSONS tid, då det borttogs för att lämna rum för en lawn-tennisplan.</p> <p>63. <i>Park</i>, fortfarande.</p> <p>64. <i>Trädgårdsmästarebyggnaden</i>.</p>

65. <i>Fåhus och Foderhus</i> samt <i>Bodar</i> belägna 16 alnar NO om Enkan Sina Carls dotters hus.	65. <i>Finnes ej mera.</i>	65. <i>Finnes ej.</i>
66. <i>Minnesstenen</i> framför Hagen till Prof. AFZELII minne.	66. <i>Minnesstenen</i> som förut.	66. <i>Minnesstenen</i> numera framför Societetshuset.
67. <i>Minnesstenen öfver Erkebiskop Uno v. Troil</i> framför Nybygget.	67. <i>Minnesstenen</i> som förut.	67. <i>Minnesstenen</i> fortfarande på sin plats.
68. <i>Timsten</i> å platsen framför Landshöfdingbyggnaden.	68. <i>Sobisare</i> i likhet med förut.	68. <i>Sobisaren.</i>
69. <i>Kryddtäfte</i> söder om landsvägen.	69. En <i>länga</i> med <i>Saltstånd</i> utmed södra sidan af stora landsvägen.	69. <i>Handelsman Erikssons hus</i> jämte trädgård, uppfördt 1893; samt <i>Posthuset</i> af 1905; båda tillhöriga ERIKSSON; de ligga i Fläckebo:s:n på Sätra mark.
70. <i>Kryddtäfte</i> .	70. <i>Kryddtäfte</i> .	70. <i>Allmänna badhuset o. maskinhuset</i> äro här uppförda under BjÖRNSTRÖMS o. HENSCHENS tider.
71. <i>Dagkarlstorpet.</i>	71. <i>Ej angifvet.</i>	71. <i>Ej angifvet.</i>
72. <i>Mathod</i> bakom stånden å Brunnsgården.	72. <i>Finnes ej mer.</i>	72. <i>Finnes ej.</i>
73. <i>Klädbod</i> , strax bakom »Berget».	73. <i>Finnes ej mer.</i>	73. <i>Finnes ej.</i>
74. <i>Sjöstjerman</i> , en plan belägen i Flemingparken, dit alla alléer och gångar utmynna.	74. <i>Sjöstjerman</i> fortfarande öppen, sandad plats.	74. <i>Sjöstjerman</i> , numera igenlagd och gräsbväxt.
75. <i>Odlingsbar mark</i> , mellan Brudkällan och Brudgumsallén.	75. <i>Äng</i> , där under GLAS' tid ungdomen roade sig under höslättern med att hjälpa till.	75. <i>Äng</i> , den plats, som möjligen varit afsedd att i en framtid användas till en damm med svanor.

Enligt tredje kartan	Enligt fjärde kartan	Enligt femte kartan
76. <i>Odlingen</i> , platsen mellan Brudgumsallén och Badstuplatsen, utmed Brudalléns södra sida. 77. <i>Vedgård.</i>	76. <i>Ång</i> eller slag. 77. <i>Vedgård.</i>	76. <i>Ång</i> eller slag. 77. <i>Vedgård.</i>
Enligt fjärde kartan		
78. <i>Hofbergs</i> , så kalladt efter Rumormästaren HOFBERG, som uppförde huset i slutet på 1840-talet. 79. <i>Sabstånden</i> . De lågo utmed landsvägen på båda sidor om densamma. Å södra sidan om vägen stodo de från nedfarten till nuvarande stallet ända fram till den plats, där Sättragränsen går i väster. Å norra sidan om vägen voro de uppställda från nuvarande handelsboden fram till ofvannämnda gräns.	78. <i>Hofbergs</i> inlöstes af Brunnen under HENSCHENS tid. Det användes numera till bostad dels åt prästen, dels åt brunnsväster. 79. Alla <i> dessa stånd</i> äro nu borttagna med undantag af ett, som står bredvid Lasarettet, och det på Brunnsgården belägna. De försvunno så småningom för att lämna rum åt större och bekvämligare bodar och bostäder. Med deras försvinnande förlorade Sättra mycket af det karaktäristiska och typiskt gammaldags, som dessa små salubodar förlånade åt vägen, den egentliga pulsådern sedan gammalt för allmogelivet vid Sättra.	78. <i>Hofbergs</i> inlöstes af Brunnen under HENSCHENS tid. Det användes numera till bostad dels åt prästen, dels åt brunnsväster. 79. Alla <i> dessa stånd</i> äro nu borttagna med undantag af ett, som står bredvid Lasarettet, och det på Brunnsgården belägna. De försvunno så småningom för att lämna rum åt större och bekvämligare bodar och bostäder. Med deras försvinnande förlorade Sättra mycket af det karaktäristiska och typiskt gammaldags, som dessa små salubodar förlånade åt vägen, den egentliga pulsådern sedan gammalt för allmogelivet vid Sättra.
80. <i>Lasarettsflygehn</i> eller » <i>Klippan</i> » kallad, angifven å denna karta, hitflyttades efter att förut ha varit det badhus, som AFZELIUS uppförde.	80. <i>Lasarettsflygehn</i> eller » <i>Klippan</i> ».	80. <i>Lasarettsflygehn</i> eller » <i>Klippan</i> ».
81. <i>Fattighuset</i> , <i>Tvåan</i> kallad, NO om Lazarettet med ett <i>Kök</i> bredvid, hitflyttadt från den plats, där nuvarande Lazarettet står.	81. <i>Fattighuset</i> , <i>Tvåan</i> fortlefver ännu på samma plats för samma ändamål.	81. <i>Fattighuset</i> , <i>Tvåan</i> fortlefver ännu på samma plats för samma ändamål.

82. *Kyrkan*, den nya af GLAS uppförda.

83. *Brunnsgården*, är visserligen omnämnd förut med anledning af genom de kring densamma uppförda husen, men nu hafva de af GLAS planterade *kastanjerna* tillkommit.

84. *Minnesteen öfver Professor Glas* i den af honom grundlagda Olofsparken.

85. *Kägelbanan*, som af GLAS flyttades från Persparken till stora alléns första rondal, jämte det bredvid densamma uppförda *lilla huset*.

86. *Hörnet* låg i vinkeln mellan vägen till Nybygget och vägen till Torpen i vägkorsningens NÖ hörn. Det var Brunnsmästarbo-stad från förra hälften af 1800-talet.

87. *Sjöströms Torp* låg snedt enot Nybygget i samma linie som Hörnet och Hofbergs.

88. »*Elektriciteten*» benämndes en liten paviljong, där »*Guisster-doktorn*» höll till bredvid Sjöströms torp.

89. *Glasparken*, anlagd af GLAS i ungefär samma stil som Pers-parken. I densamma Olofskällan.

90. *Fängsbacken* är upptaget först på denna karta. Dess historia inhämtas af Krönikan.

82. *Kyrkan*, i enlighet med föregående karta, enda skillnaden består där uti, att växtligheten är rikligare kring kyrkan än förut.

83. *Brunnsgården* ungefär som enligt föregående; endast några stånd och äfven små hus, ha blifvit borttagna kring densamma.

84. *Minnestenen* kvarstår som förut.

85. *Kägelbanan* är nu rifven, under det att äfven den kägelba-na utmed den förra, som uppfördes af BjörnSTRÖM, är försvun-nen. Det lilla huset blef först *Vattenkiosk*, sedermera *Dijutt-kontor*.

86. *Solbacken* är ombyggd och hitflyttad af HENSCHEN från det 20 meter söder därom förut liggande Hörnet.

87. *Hyddan* är ombyggd af Sjöströms Torp, hvilket verkställdes under HENSCHENS tid.

88. *Finnes ej mer*.

89. *Olofsparken* som sådan är delvis af HENSCHEN igenlagd, såsom för dyr att underhålla.

90. *Fängsbacken*, numera bostad för arrendatorn af Sättra jord-egendom, tillika skjutsstation.

Enligt <i>fjärde</i> kartan	Enligt <i>femte</i> kartan
<p>91. <i>Grindstugan</i>, tillhörig den förut omnämnde Sjöströms mor, ligger på Sätra område alldeles intill dess Ö gräns. Gumman S—m öppnade allid den grind, som stod bredvid på stora vägen, och olycklig den pojke, som kom henne i förväg.</p> <p>92. <i>Byggnad</i> norr om Fattighuset.</p> <p>93. <i>Tvänne små hus</i>, där Fristaden nu är belägen.</p> <p>94. <i>Byggnaderna</i>, där nuvarande stallet är beläget.</p>	<p>91. <i>Grindstugan</i> är numera upptagen af gamle Sjöström, sedan moderns död. Grinden bredvid stugan finnes ej mera.</p> <p>92. <i>Finnes ej mer.</i></p> <p>93. <i>Finnes ej mer.</i></p> <p>94. <i>Finnes ej mer.</i></p>

Enligt femte kartan.

Här nedan upptagas endast de byggnader eller föremål, som förut icke äro omnämnda i denna öfversikt.

- Af *Intendenten Björnström* uppfört och anordnat:
95. *Vattenbassängen* förlagd mellan Brunnhuset och nuvarande »Gamla badhuset».
96. *Biljettkontoret* å platsen bredvid Brunnhuset.
97. *Björnbo* uppfördes 1871. Det inköptes för 1500 kr. i Sala och flyttades som det stod till sin nuvarande plats. Det blef intendens bostad och lokal för hans mottagning af brunnsгäster.
98. *Skogsbo*, en barackliknande byggnad för 3:e klassens гäster, uppfördes 1874.
99. *Markenteriet* bredvid Skogsbo flyttades från det bredvid liggande Nybygget, där det varit »Köket».
- Af *Intendenten Bergman*: 100. *Bergabo*, på den inom Sätra högst belägna platsen. Byggningen är uppförd i enlighet med en af särskild arkitekt utförd ritning.
- Af *Intendenten Henschen*: 101. *Maskinhuset* uppfördes 1887—1888 parallellt med allmänna badhuset. Förut stod ångpannan midt uti det gamla af GLAS uppförda badhuset.

102. *Brunnsmästarebostaden* uppsattes å samma höjdlåå som Bergabo.
103. *Ladugård jämte långa* och ett magasin för sångklåder m. m. bredvid Brunnsmåstarbostaden.
104. *Iskållaren* bredvid Björnbo.
105. *Granbacken* in i skogen midt för Nybygget, uppfårdt af »Hagens» gamla hus.
106. *Veranda* till I:a klassens matsal åt parken.
107. *Tillbyggnad till 2:a klassens matsal.*
108. *En stor lada* för Fångsbackens behof.
109. *Slåjd- och småkarverkstaden* uppsattes 1907 strax norr om Brunnsmåstarbostaden. Förut användes stora salen i »Mathiesens» hårtill, men fick nu återgå till sin ursprungliga beståmmelse att vara rum för brunnsgåster.
110. *Fristaden* uppfårdes 1908.
111. *Nya badhuset*, det nyaste, för I:a klassens gåster, uppfårdes 1909.
112. *Fårrådsmagasinet östra del* för sångklåder m. m. tillbyggsdes 1910.
113. *Vagnskåjul* nybyggsdes och stallet ombyggsdes vid Fångsbacken.
114. *Verandan* till I:a klassens matsal blief 1911 tåkt och omgifen med våggar för att brunnsgåsterna dår skulle kunna intaga sina måltider.
115. *Solbadet* bredvid I:a kl. badhus anlades 1911.
116. *Hertigflygeln*, flyttad från Salbohed, uppsattes 1912.
117. *Anneberg* uppfårdes 1911 på berghållen midt emot Posthuset under Intendenten FRIBERGERES tid. Systarna Bolin, gamla trojånarinnor vid Såtra och dåtrår till forne Brunnsmåstar Bolin, hafva förordnat, att den nåtta byggnaden med sina soliga, glada rum, efter deras dåd skall tillfalla brunnen.
- Af *Intendenten Petersson.*
- Af *Intendenten Friberger.*
- Af »Systarna Bolin».